

IZPITNE VSEBINE

JEZIK

Pisni in ustni del izpita

Bere oziroma posluša neumetnostno besedilo, in sicer:

- uradno vabilo, zahvalo, opravičilo, izjavo, prošnjo, potrdilo, pooblastilo,
- življenjepis,
- zapisnik,
- javno vabilo, zahvalo, pismo,
- obvestilo, poročilo, novico,
- intervju, reportažo, oceno,
- poljudnoznanstveni članek,
- predstavitev osebe, kraja, naprave, postopka,
- strokovno poročilo (delovni dnevnik),
- besedilo ekonomske in politične propagande,
- prijavo,
- pritožbo,
- navodilo za delo,
- komentar.

Razčlenjuje brano (oziroma poslušano) besedilo, tako da:

- prepozna namen, temo (morebitne podteme) in bistvene podatke besedila ter razmerje med njimi,
- ugotovi okoliščine nastanka besedila,
- ugotovi vrsto besedila po merilih za razvrščanje glede na
  - praktični namen,
  - prenosnik,
  - spodbujanje naslovnika k odzivu,
  - razodevanje sporočevalca,
  - izbran krog naslovnikov,
  - družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom,
  - družbeno vlogo sporočevalca (zasebnik, uradnik, publicist, strokovnjak),
  - sporočilni namen,
  - način razvijanja teme (slogovni postopek),

- ugotovi vlogo nebesednih spremljevalcev pisanja oziroma govorjenja,
- ugotovi pomensko, slovnično in aktualnostno povezanost povedi med seboj ter prepozna, kako je izražena,
- enostavčne povedi združuje v zloženo poved,
- pretvori premi govor v odvisnega in obratno,
- ugotovi število povedi v delu besedila, določi število stavkov v izbrani povedi,
- prepozna stavčno sestavo povedi (enostavčne in zložene povedi, priredno in podredno zložene povedi, vrste odvisnikov in priredij),
- pretvori odvisnike v navadne (besednozvezne) stavčne člene in obratno,
- ugotovi stavčne člene in njihove dele v enostavčni pvedi,
- poišče slogovno zaznamovani besedni red,
- poišče prevzeto besedo (sposojenko, tujko, citatno besedo) in jo zamenja z domačo ustreznico,
- poišče eno-in večpomenke,
- poišče nadpomenke, sopomenke, protipomenke, podpomenke in blizuzvočnice,
- ugotovi pravilnost zapisa lastnega/občnega imena
- določi besede iste besedne družine, tem besedam pa koren,
- določi tvorjenost, tvorjenkam pa besedotvorne morfeme in približno skladenjsko predstavo,
- pretvori besedne zveze v tvorjenke,
- določi stalne besedne zveze in jih zamenja s prostimi besednimi zvezami,
- določi slogovno zaznamovane besede in opredeli ustrezne sporazumevalne okoliščine ter navede slogovno nezaznamovane ustreznice,
- pravopisno uredi besedilo (velika začetnica, ločila, pisanje skupaj/narazen, deljenje)
- določi izgovor zapisane besede,
- prepozna besedo določene besedne vrste oziroma določeno obliko besede,
- besedi določi besedno vrsto in temeljne oblikovne lastnosti,
- postavi besedo v določeno obliko,
- znajde se v slovarskem sestavku SSKJ, v Slovenskem pravopisu ter v terminološkem in etimološkem slovarju,
- vrednoti ustreznost, razumljivost, učinkovitost in jezikovno pravilnost besedila,
- presodi in upošteva okoliščine za rabo določene socialne zvrsti.

Pisni del izpita

Piše besedilo dane besedilne vrste:

- uradno vabilo, zahvalo, opravičilo, izjavo, potrdilo, pooblastilo,
- uradno prošnjo, prijavo, pritožbo,
- življenjepis,
- javno obvestilo,
- poročilo,
- predstavitev osebe oz. bitja, kraja, naprave/predmeta/izdelka, postopka,
- navodilo za delo.

Ustni del izpita

Izraža svojo jezikovno ozaveščenost, tako da:

- razloži položaj slovenščine v Republiki Sloveniji, v zamejstvu in izseljenstvu ter v organih Evropske zveze,
- pozna vlogo slovenščine kot maternega/prvega jezika ter utemelji njene prednosti pred drugimi jeziki pri sporazumevanju v osebnem, družbenem in poklicnem življenju,
- opiše nastanek in razvoj slovenskega jezika,
- našteje evropske jezikovne družine ter umesti slovenščino v ustrezno družino in poddružino.

KNJIŽEVNOST

Pisni del izpita

Poljubno umetnostno besedilo:

književne prvine, npr.: zvrst/vrsta, tema, motiv, književna oseba, književno dogajanje, književni prostor, književni čas.

Ustni del izpita

Obdobja in besedila

Pojmi, prvine za interpretacijo

Biblija

Prilika o izgubljenem sinu

Nastanek, sestava, kulturni in literarni pomen
Prilika kot vrsta pripovedi, kratke zgodbe; njene
Značilnosti, namen.

Antična književnost

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Homer:

Odisej

Epika. Junaški ep. Mitološka podlaga: mit o trojanski
Vojni. Način pripovedovanja, opisovanja: epska širina.

Sofoklej:

Kralj Ojdip

Dramatika. Dramatska dogajalna zgradba. Tragedija,
tragičnost, vzroki tragičnosti. Antično gledališče.

Srednji vek:

Brižinski spomenik II

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Vsebina in pomen. Pridiga kot polliterarna vrsta; njene
značilnosti, namen.

Obdobja in besedila

Ljudsko slovstvo

Od lepe Vide
ali
Zeleni Jurij
Kralj Matjaž

Evropska renesansa

William Shakespeare:
Romeo in Julija

Reformacija, protireformacija in barok na Slovenskem

Primož Trubar:
Proti zidavi cerkva
Janez Svetokriški:
Na noviga lejta dan

Razsvetljenstvo na Slovenskem

Anton Tomaž Linhart:
Ta veseli dan ali Matiček se ženi
Valentin vodnik:
Zadovoljni Krajnc
ali Dramilo

Evropska romantika

Aleksander Sergejevič Puškin:
Jevgenij Onjegin

Romantika na Slovenskem

France Prešeren:
Sonetni venec
(1., 7., 8. in 15. sonet)

Krst pri Savici

Zdravljica

Pojmi, prvine za interpretacijo

Motivno-tematske in jezikovno-slogovne značilnosti.
Zvrsti in vrste. Pomen ljudske tradicije.
Epska ljudska pesem; motivi, jezik, slog.
Lirska ljudska pesem; motivi, jezik, slog.

Ljudska pripoved: motivi, jezik in slog.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Renesančna tragedija, vzroki tragičnosti. Dramatska
dogajalna zgradba. Renesnančno gledališče.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Protestantske ideje v besedilu. Jezik in slog.

Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen.
Baročni slog.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Začetki slovenskega gledališča. Komedija, komičnost,
vrste komičnosti. Razsvetljenska in prerodna miselnost.

Razsvetljenska in prerodna miselnost. Jezik in slog.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Romantična književna oseba, njen pogled na življenje.
Roman v verzih.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci oz. predstavniki. Pomen obdobja.

Sonet. Zgradba Sonetnega venca. Teme, motivi, pesniške
podobe. Romantične značilnosti.

Zgradba pesnitve. Oblika, sestava kitic: povezava z
dogajanjem. Teme, motivi, pesniške podobe. Epsko in
lirsko. Romantične značilnosti.

Zgradba, oblika. Nacionalna in politična ideja.

Obdobja in besedila

Evropski realizem in naturalizem

Gustave Flaubert:

Gospa Bovary

Fjodor Mihajlovič Dostojevski:

Zločin in kazen

Emile Zola:

Beznica

Henrik Ibsen:

Nora (Hiša lutk)

Med romantiko in realizmom na Slovenskem

Josip Jurčič:

Deseti brat

Simon Jenko:

Tilka

Janko Kersnik:

V zemljiški knjigi

Ivan Tavčar:

Visoška kronika

Simon Jenko:

Obrazi (uvodni, 5., 7., 10.)

Pojmi, prvine za interpretacijo

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Realistični roman. Književna oseba, motivacija za njeno ravnanje. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.

Psihološki realistični roman. Miselnost in ravnanje književne osebe. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.

Naturalizem kot skrajni realizem.

Naturalistični roman: teme, motivi, jezik in slog; vpliv dednosti, časa in okolja na življenje književnih oseb.

Realistična, tezna, meščanska drama. Odnosi med književnimi osebami, njihove vloge v družinskem in družbenem življenju. Analitična dramska tehnika.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Začetki slovenskega romana. Zgradba, zgodba. Pripovedovalec, njegovo oblikovanje književnih oseb, književnega prostora in časa. Romantične in realistične prvine.

Začetki slovenske novele. Značajevka, obraz. Pripovedovalec, njegov pogled na glavno književno osebo. Humorne prvine. Realizem in romantika v besedilu.

Okvirna pripoved. Slika kot vrsta realistične pripovedi. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti, do književnih oseb.

Zgodovinski roman. Književna oseba v vlogi pripovedovalca. Psihološka oznaka glavnih književnih oseb; dejavniki, ki vplivajo na njihovo ravnanje.

Obraz kot pesniška vrsta. Zgradba, oblika. Pesniške podobe. Realistični pogled na naravo. Romantične prvine.

Obdobja in besedila

Simon Gregorčič:
Njega ni

Anton Aškerc:
Mejnik

Evropska moderna

Oscar Wilde:
Saloma

Moderna na Slovenskem

Dragotin Kette:
Na trgu

Josip Murn:
Sneg

Ivan Cankar:
Martin Kačur

Ivan Cankar:
Podobe iz sanj
(Kostanj posebne sorte *ali*
Gospod stotnik)

Ivan Cankar:
Hlapci

Oton Župančič:
Duma

Evropska književnost v prvi polovici 20. stoletja

Franz Kafka:
Preobrazba

Slovenska književnost v prvi polovici 20. stoletja

Pojmi, prvine za interpretacijo

Ponarodela lirsko-epska pesem z biografskim ozadjem. Navezava na motiv ljudske pesmi. Jezik in slog.

Balada. Realistični slog. Epske in dramske prvine.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Avtorjeva obdelava biblijske snovi. Dekadenca in simbolizem v besedilu. Poetična drama, pesniške podobe, njihov pomen.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Podoknica. Impresionistične prvine, simboli. Oblika pesmi, zvočni učinki.

Razpoloženska, miselna lirika. Bivanjska tema, motivi. Zgradba pesmi. Impresionizem in simbolizem v besedilu.

Književna oseba: njeni cilji, njen položaj v družbenem okolju. Motivi, simetrična zgradba. Realizem in simbolizem v besedilu.

Črtica. Tema, motivi. Družbeno-zgodovinsko ozadje. Subjektivno pripovedovanje. Simboli.

Družbeno-zgodovinsko ozadje. Zunanja in dogajalna zgradba drame. Teme, motivi. Miselnost književnih oseb, nasprotja med njimi.

Pesnitev z zgodovinsko temo, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen, razmerje med njimi. Zgradba pesnitve, dvodelnost.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Motiv preobrazbe, povezava z drugimi motivi besedila. Novela, pripovedna groteska. Način pripovedovanja, modernizem v besedilu.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Obdobja in besedila

Pojmi, prvine za interpretacijo

Srečko Kosovel: Slutnja	Pesniške podobe, občutje. Impresionistične prvine. Nominalni slog.
Srečko Kosovel: Ekstaza smrti	Pesniške podobe, občutje. Ekspresionistične motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti. Vizionarska pesem.
Srečko Kosovel: Kons 5	Konstrukcija, konstruktivistična pesem. Motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti.
Ivan Pregelj: Matkova Tina	Novela. Položaj glavne književne osebe v družbenem okolju oz. zgodovinskem trenutku. Ekspresionistične, simbolistične, realistične in baročne prvine.
Slavko Grum: Dogodek v mestu Gogi	Simultano gledališče. Dramska tehnika. Prikaz, problematika dramskih oseb. Ekspresionistične, simbolistične, realistične prvine. Grotesknost.
Prežihov Voranc: Samorastniki	Socialnorealistična novela. Vpliv družbene razslojenosti na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihove lastnosti in simbolični pomen. Epske in dramske prvine, jezik in slog.
Miško Kranjec: Režonja na svojem	Socialnorealistična novela. Vpliv družbeno-zgodovinskega dogajanja na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihova miselnost. Epske in lirske prvine, jezik in slog.
Karel Destovnik Kajuh: Bosa pojdiva	Prepletanje osebne in družbene (vojne) teme. Motivi, pesniške podobe.

Slovenska književnost po drugi svetovni vojni, sodobna slovenska književnost

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

PESNIŠTVO

Janez Menart: Croquis	Intimistična pesem: tema, motivi, pesniške porobe, jezik in slog.
Tone Pavček: Pesem o zvezdah	Intimistična pesem. Pesnikov pogled na življenje in ljudi. Pesniške podobe, simboli.
Kajetan Kovič: Južni otok	Pesem kot prispodoba. Tema, motivi. Pesniške podobe, pomen metafor. Zgradba, oblika pesmi.
Dane Zajc: Črni deček	Tema absurda. Pesniške podobe, simboli, njihov pomen. Svobodni verz, ritem.

Gregor Strniša: Večerna pravljica	Pravljичnost in resničnost. Pesniške podobe in njihov pomen. Groteskne prvine. Glasovna ujemanja, ritem.
Svetlana Makarovič: Odštevanika	Tema, motivi. Pesniške podobe. Navezava na ljudsko pesništvo, aktualiziranje njegovih motivov.
Tomaž Šalamun: Gobice	Modernistične prvine. Besedne igre, ludizem v besedilu.
Aleš Šteger: 10 prošenj za lahko noč	Tema, motivi. Jezik in slog.

PRIPOVEDNIŠTVO

Ciril Kosmač: Tantadruj	Novela. Pripovedovalčev odnos do glavne književne osebe in do drugih književnih oseb. Eksistencialistične, realistične, simbolistične, fantastične prvine, barvni in zvočni učinki.
Vitomil Zupan: Menuet za kitara	Vojn in avtobiografski roman. Književna oseba kot pripovedovalec, njen eksistencialistični bivanjski položaj. Zgradba romana, modernistične prvine.
Marjan Tomšič: Vruja	Novela. Motivno-tematske in jezikovno-slogovne prvine.
Andrej Blatnik: Električna kitara	Kratka pripovedna proza. Motivno-tematske in jezikovno-slogovne prvine.
Andrej Skubic: Fužinski bluz	Sodobni roman. Družbena problematika. Pripovedovalci. Jezikovno-slogovne značilnosti.
Polona Glavan: Anton	Kratka pripovedna proza. Pripovedovalca in njun bivanjski položaj. Jezikovno-slogovne značilnosti.

DRAMATIKA

Dominik Smole: Antigona	Navezava na Sofoklejevo Antigono. Družbeno-zgodovinsko ozadje, aktualizacija antičnih motivov. Poetična drama z eksistencialističnimi idejnimi prvinami. Pesniške podobe, simbolni pomeni.
Drago Jančar: Veliki briljantni valček	Bivanjski položaj dramskih oseb. Moderna groteskna drama z idejnimi prvinami absurda. Prepletanje tragičnosti in ironije, karikiranja. Metaforičnost, njen pomen.
Matjaž Zupančič: Vladimir	Sodobna drama. Bivanjski položaj dramskih oseb. Jezikovno-slogovne značilnosti.